

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนต่อการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะพื้นฐานบางประการทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน 2) สภาพการผลิตทุเรียนและปัญหาในการผลิตทุเรียนของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน 3) ความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนต่อการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร 4) เปรียบเทียบระดับความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนที่มีลักษณะพื้นฐานแตกต่างกัน ต่อการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเกษตรกรผู้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ปลูกทุเรียนปี พ.ศ.2538 ในจังหวัดจันทบุรี และมีพื้นที่ปลูกทุเรียนตั้งแต่ 5 ไร่ขึ้นไป จำนวน 150 ราย การกำหนดตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage sampling) ประกอบด้วยการคัดเลือกแบบเจาะจงในการคัดเลือกอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน และวิธีการกำหนดสัดส่วน ในการกำหนดตัวแทนกลุ่มตัวอย่างแต่ละหมู่บ้าน และใช้วิธีการคัดเลือกแบบมีระบบสำหรับคัดเลือกรายชื่อเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และดำเนินการเก็บข้อมูลเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.2539 โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยตรง (direct interview) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมมีแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือที่ประกอบด้วยคำถามที่กำหนดคำตอบไว้ให้เลือกตอบ และคำถามที่ให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็น แล้วนำข้อมูลที่ได้รวบรวมมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Statistical Package for the Social Sciences (SPSS/PC*) โดยใช้สถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุดของข้อมูล ค่าต่ำสุดของข้อมูล และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 2 3 และ 4 ใช้ค่าสถิติ t-test และ F-test สำหรับเปรียบเทียบระดับความต้องการเพื่อทดสอบสมมติฐาน และอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ซึ่งผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ลักษณะพื้นฐานบางประการทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน

1) ลักษณะพื้นฐานด้านสังคมของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนส่วนใหญ่เป็นชาย มีอายุระหว่าง 51-60 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 47 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเกินครึ่งเล็กน้อย หรือร้อยละ 53.3 มีระหว่าง 2-4 คน และเฉลี่ย 4 คน ส่วนใหญ่หรือร้อยละ 92.0 มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดจันทบุรี และร้อยละ 13.3 เป็นผู้นำชุมชน ร้อยละ 53.3 เป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร เหตุผลสำคัญที่เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร ร้อยละ 46.0 ให้เหตุผลว่า ต้องการมีความรู้ทางการเกษตร รองลงมาร้อยละ 22.0 ให้เหตุผลว่าต้องการได้รับการบริการและสนับสนุนการผลิต

2) ลักษณะพื้นฐานด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรส่วนมาก หรือร้อยละ 64.7 ไม่ได้มีอาชีพนอกการเกษตร และร้อยละ 51.0 มีขนาดเนื้อที่ถือครอง จำนวน 10-20 ไร่ โดยเฉลี่ย 24 ไร่ ร้อยละ 75.4 มีที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ใช่เป็นแรงงานเกษตรเต็มเวลาร้อยละ 34.7 จำนวน 2 คน โดยเฉลี่ย 3 คน ส่วนจำนวนแรงงานจ้าง พบว่าร้อยละ 76.7 มีการจ้างแรงงาน และในจำนวนนี้มีร้อยละ 11.3 มีการจ้างแรงงานตลอดปีจำนวน 2-4 คน และร้อยละ 35.0 จ้างเฉพาะฤดูกาล จำนวน 2-3 คน เกษตรกรเกือบทั้งหมดหรือร้อยละ 96.0 มีรายได้จากการจำหน่ายผลทุเรียนในปี พ.ศ.2539 รองลงมาร้อยละ 4.0 ยังไม่มีรายได้ เนื่องจากยังไม่มีผลผลิต ซึ่งร้อยละ 45.4 มีรายได้จากการจำหน่ายผลทุเรียนในปี พ.ศ.2539 ระหว่าง 100,000-300,000 บาท รองลงมาร้อยละ 19.3 มีรายได้ระหว่าง 300,001-500,000 บาท โดยเฉลี่ยมีรายได้ 239,484 บาท และพบว่าเกษตรกรร้อยละ 4.7 แปรรูปทุเรียน ในจำนวนนี้ร้อยละ 71.4 มีรายได้จากการแปรรูปทุเรียนระหว่าง 5,001-10,000 บาท และร้อยละ 14.3 มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท โดยเฉลี่ย 9,429 บาท และพบว่าส่วนใหญ่หรือร้อยละ 92.0 ไม่มีรายได้จากอาชีพนอกการเกษตร ส่วนรายจ่ายทั้งหมดในการผลิตทุเรียนปี พ.ศ.2539 นั้น เกษตรกรเกือบทั้งหมดหรือร้อยละ 99.3 มีรายจ่าย ในจำนวนนี้ร้อยละ 37.0 มีรายจ่ายจำนวน 10,000-30,000 บาท รองลงมาร้อยละ 17.0 มีรายจ่ายจำนวน 30,001-50,000 บาท โดยเฉลี่ย 50,054 บาท และพบว่าเกษตรกรเพียงร้อยละ 5.3 มีรายจ่ายในการแปรรูปทุเรียน ในจำนวนนี้หรือร้อยละ 62.5 มีรายจ่ายจำนวน 1,000-2,000 บาท การกู้เงินพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 86.0 มีการกู้เงิน ในจำนวนนี้ร้อยละ 75.2 กู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 97.3 เป็นสมาชิก

สถาบันด้านการเงิน ซึ่งส่วนใหญ่หรือร้อยละ 79.4 เป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

5.1.2 สภาพการผลิตและปัญหาในการผลิตทุเรียนของเกษตรกร

1) สภาพการผลิตทุเรียนของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรร้อยละ 36.0 มีขนาดพื้นที่ปลูกทุเรียนน้อยกว่า 10 ไร่ โดยเฉลี่ย 16 ไร่ เกษตรกรร้อยละ 35.4 มีขนาดพื้นที่ปลูกทุเรียนที่ให้ผลผลิตแล่นน้อยกว่า 10 ไร่ โดยเฉลี่ย 15 ไร่ เกษตรกรเกือบทั้งหมด หรือร้อยละ 96.0 ปลูกทุเรียนพันธุ์หมอนทอง ซึ่งร้อยละ 71.3 มีการปลูกพืชแซมทุเรียน จำนวนต้นทุเรียนที่ปลูกต่อไร่ร้อยละ 46.0 ปลูกจำนวน 16 ต้นต่อไร่ สำหรับอายุทุเรียนนั้น ร้อยละ 42.0 ปลูกทุเรียนที่มีอายุระหว่าง 5-10 ปี โดยเฉลี่ย 11 ปี เกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกทุเรียนระหว่าง 5-10 ปี ร้อยละ 38.0 โดยเฉลี่ย 13 ปี เคยได้รับการอบรมความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตทุเรียนในปี พ.ศ.2539 ร้อยละ 59.0 แหล่งความรู้เรื่องการปลูกทุเรียนที่เกษตรกรได้รับในปี พ.ศ.2539 นั้น ร้อยละ 30.0 ได้รับความรู้จากประสบการณ์ตนเอง ส่วนการได้รับบริการและสนับสนุนการผลิตจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในปี พ.ศ.2539 ร้อยละ 52.7 เคยได้รับบริการและสนับสนุนการผลิต สำหรับแหล่งน้ำที่ใช้ในการปลูกทุเรียน ร้อยละ 35.3 ใช้น้ำจากสระน้ำในสวนทุเรียน สำหรับวิธีการให้น้ำทุเรียน ร้อยละ 55.3 ให้น้ำทุเรียนโดยวิธีการวางระบบการให้น้ำแบบสปริงเกอร์ ส่วนการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรนั้น ส่วนใหญ่หรือร้อยละ 68.0 ใช้เครื่องจักรกลการเกษตรสำหรับการตัดแต่งกิ่ง เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 92.0 ตัดแต่งกิ่ง ส่วนการผสมเกสร พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 73.3 เคยผสมเกสร สำหรับการตัดแต่งดอก เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 74.7 ตัดแต่งดอก สำหรับการตัดแต่งผล เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 83.3 ตัดแต่งผล ในการป้องกันและกำจัดวัชพืช ในปี พ.ศ.2539 เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 96.7 ป้องกันและกำจัดวัชพืช ส่วนการป้องกันและกำจัดโรคทุเรียน ในปี พ.ศ.2539 เกษตรกรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 96.7 ป้องกันและกำจัดโรคทุเรียน สำหรับการป้องกันและกำจัดแมลง ในปี พ.ศ.2539 เกือบทั้งหมดหรือร้อยละ 98.7 ป้องกันและกำจัดแมลง

สำหรับแหล่งจำหน่ายทุเรียนได้มากที่สุด ส่วนใหญ่หรือร้อยละ 60.7 จำหน่ายที่ตลาดในจังหวัด ซึ่งวิธีการจำหน่ายส่วนใหญ่หรือร้อยละ 64.0 นำไปจำหน่ายด้วยตนเอง สำหรับผลผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองร้อยละ 46.5 ผลผลิตเฉลี่ย 1.353 กิโลกรัมต่อไร่ พันธุ์ชะนีร้อยละ 48.8 ผลผลิตเฉลี่ย 1,378 กิโลกรัมต่อไร่ พันธุ์กระดุมร้อยละ 40.0 ผลผลิตเฉลี่ย 1,062 กิโลกรัมต่อไร่ และพันธุ์ก้านยาวร้อยละ 66.7 ผลผลิตเฉลี่ย 1,000 กิโลกรัมต่อไร่

2) ปัญหาในการผลิตทุเรียนของเกษตรกร พบว่าปัญหาที่ประสบมากที่สุดในปี พ.ศ.2539 ร้อยละ 39.5 ได้แก่ การระบาดของโรคและแมลง สำหรับปัญหาที่ประสบมากที่สุดในปี พ.ศ.2539 เกือบทั้งหมดหรือร้อยละ 96.0 ประสบปัญหาโรคระบาด ส่วนปัญหาแมลงที่ระบาดมากที่สุดในปี พ.ศ.2539 เกือบทั้งหมดหรือร้อยละ 98.7 ประสบปัญหาแมลงระบาด

สำหรับปัญหาด้านการผลิตที่กำลังประสบ (ปี พ.ศ.2540) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ หรือร้อยละ 45.3 ประสบปัญหาการป้องกันและกำจัดโรคและแมลง รองลงมาร้อยละ 42.7 ประสบปัญหาการใช้สารเคมี และร้อยละ 39.3 ประสบปัญหาเรื่องเงินทุน ส่วนปัญหาด้านการตลาดที่กำลังประสบ (ปี พ.ศ.2540) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ หรือร้อยละ 49.3 ประสบปัญหาราคาจำหน่าย รองลงมาร้อยละ 25.3 ประสบปัญหาวิธีการจำหน่าย และร้อยละ 16.0 ประสบปัญหาเรื่องสถานที่จำหน่าย ส่วนปัญหาด้านการส่งเสริมการผลิตที่กำลังประสบ (ปี พ.ศ.2540) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ หรือร้อยละ 30.7 ประสบปัญหาขาดการได้รับความรู้ในการผลิต ทุเรียน รองลงมาร้อยละ 26.0 ประสบปัญหาขาดการได้รับการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และร้อยละ 16.0 ประสบปัญหาขาดการได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง สำหรับปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต พบว่าเกษตรกรเกือบทั้งหมด หรือร้อยละ 92.7 คาดว่า จะเกิดปัญหาขาดการได้รับการส่งเสริม รองลงมาร้อยละ 56.7 คาดว่าจะเกิดปัญหาด้านการผลิต และร้อยละ 47.3 คาดว่าจะเกิดปัญหาด้านการตลาด

5.1.3 ความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน ต่อการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

1) ความต้องการของเกษตรกรด้านคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จำนวน 10 เรื่อง ดังนี้

(1) คุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ที่เกษตรกรมีความต้องการมากจำนวน 10 เรื่อง กล่าวคือ เป็นเพศชาย ที่มีอายุ 31 ปีขึ้นไป เป็นโสดหรือแต่งงานแล้ว มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคตะวันออก สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ให้คำปรึกษาได้ และสามารถทำงานร่วมกับเกษตรกรได้ เป็นนักประสาน เป็นผู้ที่ มีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบงานในหน้าที่ และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นผู้มองการณ์ไกล มีความรู้เกี่ยวกับการปลูกทุเรียน

(2) คุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ที่เกษตรกรมีความต้องการน้อย จำนวน 9 เรื่อง กล่าวคือ เป็นเพศหญิง อายุไม่เกิน 30 ปี มีภูมิลำเนาอยู่ภาคอื่นๆ มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีความรู้และเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องและมีความรู้เกี่ยวกับการเกษตรทั่วไป เป็น

นักประชาสัมพันธ์และนักบริหาร เป็นผู้มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เป็นผู้มีทัศนคติที่ดีต่องานและเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและจริยธรรม และเป็นผู้มีอุดมการณ์ในการทำงาน มีความรู้ในการปรับปรุงคุณภาพผลผลิต การใช้ปุ๋ยและสารเคมี

2) ความต้องการของเกษตรกรด้านความรู้จากเจ้าหน้าที่จำนวน 25 เรื่อง ดังนี้

(1) เรื่องที่เกษตรกรมีความต้องการมาก จำนวน 18 เรื่อง ตามลำดับ คือ การผลิตทุเรียนก่อนฤดู ข่าวความเคลื่อนไหวการตลาด การช่วยผสมละอองเกสร การดูแลรักษาช่วงออกดอก การปรับปรุงบำรุงดิน การดูแลรักษาช่วงติดผลแก่ การป้องกันและกำจัดศัตรูทุเรียนโดยวิธีผสมผสาน การดูแลรักษาช่วงติดผลอ่อน การปรับปรุงคุณภาพ การใช้กับดักแสงไฟ การดูแลรักษาช่วงหลังเก็บเกี่ยว การใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช การคัดคุณภาพทุเรียน การตัดแต่งกิ่ง การใช้กับดักกาวเหนียว การแปรรูปผลผลิต การบรรจุหีบห่อและการเก็บรักษา การวางระบบน้ำในสวน

(2) เรื่องที่เกษตรกรมีความต้องการน้อยจำนวน 7 เรื่อง ตามลำดับ คือ การให้น้ำ การใช้ปุ๋ย การใช้เครื่องจักรกลการเกษตร การใช้ฮอร์โมน การคัดเลือกพันธุ์เพื่อปรับปรุงคุณภาพผลผลิต การเสริมราก การขยายพันธุ์เพื่อเปลี่ยนยอด

3) ความต้องการของเกษตรกรด้านวิธีการที่เจ้าหน้าที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้จำนวน 13 เรื่อง ดังนี้

(1) วิธีการที่เกษตรกรมีความต้องการมากจำนวน 6 วิธีการ ตามลำดับ คือ การแจกเอกสารคำแนะนำ การจัดทำแปลงส่งเสริม การฝึกอบรม การทัศนศึกษาดูงาน การถ่ายทอดแบบรายบุคคล การใช้โทรทัศน์

(2) วิธีการที่เกษตรกรมีความต้องการน้อยจำนวน 7 วิธีการ คือ การถ่ายทอดความรู้แบบกลุ่ม การจัดประกวดทุเรียน การใช้หอกระจายข่าว การใช้วิทยุกระจายเสียง การถ่ายทอดความรู้ผ่านผู้นำในท้องถิ่น การถ่ายทอดความรู้ผ่านเกษตรกรผู้นำ การใช้หนังสือพิมพ์

4) ความต้องการของเกษตรกรด้านการให้บริการและสนับสนุนการผลิตจากเจ้าหน้าที่ จำนวน 24 เรื่อง ดังนี้

(1) การสนับสนุนที่เกษตรกรมีความต้องการมากจำนวน 23 เรื่อง ตามลำดับ คือ การสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มป้องกันและกำจัดศัตรูทุเรียนโดยวิธีผสมผสาน การสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มปรับปรุงคุณภาพทุเรียน การให้บริการประกันราคา การสนับสนุนเชื้อราไตรโคเดอร์มา การสนับสนุนให้มีการทำฝนเทียมในช่วงฤดูแล้ง การสนับสนุนกับดักแสงไฟ การสนับสนุนกับดักกาวเหนียว การสนับสนุนให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต การสนับสนุนไร้วัวห้ำ การสนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงการผลิตและการตลาด การให้บริการปัจจัยการผลิต การ

ติดต่อตลาดรับซื้อผลผลิต การสนับสนุนให้มีการปรับปรุง/สร้างแหล่งน้ำ การติดต่อแหล่งความรู้ การให้บริการความรู้ที่จำเป็น การสนับสนุนเครื่องพ่นสารเคมี การให้บริการวิเคราะห์สารพิษตกค้าง การสนับสนุนเครื่องสูบน้ำ การให้บริการรับรองสวน การให้บริการวิเคราะห์ดิน-ใบทุเรียนและน้ำ การสนับสนุนให้มีการปลูกทดแทนสวนเก่า การติดต่อแหล่งสินเชื่อ การติดต่อแหล่งปัจจัยการผลิต

(2) การสนับสนุนที่เกษตรกรมีความต้องการน้อยจำนวน 1 เรื่อง คือ การสนับสนุนให้มีการวางระบบน้ำ

5.1.4 เปรียบเทียบระดับความต้องการของเกษตรกร ต่อการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

ผลการเปรียบเทียบพบว่า เกษตรกรที่มีลักษณะพื้นฐานและสภาพการผลิตทุเรียนแตกต่างกันในแต่ละเรื่องมีความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนี้

1) ความต้องการคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

(1) เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน 2 กลุ่ม คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และต่ำกว่า และชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 และสูงกว่า มีระดับความต้องการคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2 เรื่อง ได้แก่ ศักยภาพของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ความรู้เกี่ยวกับการปลูกทุเรียนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในเรื่องการตลาด และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 2 เรื่อง ได้แก่ ภูมิปัญญาของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

(2) เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตรและที่ไม่ได้เป็นสมาชิก มีระดับความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ ความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ที่เป็นผู้ที่มีความสามารถถ่ายทอดความรู้และให้คำปรึกษาได้

(3) เกษตรกรที่มีรายได้ทั้งหมดจากการจำหน่ายผลทุเรียนในปี พ.ศ.2539 แตกต่างกัน 5 กลุ่ม คือ น้อยกว่า 100,000 บาท 100,001-300,000 บาท 300,001-500,000 บาท 500,001-700,000 บาท และมากกว่า 700,000 บาทขึ้นไป มีระดับความต้องการคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ เรื่องความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่เป็นผู้ที่สามารถทำงานร่วมกับ

เกษตรกรได้ และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 เรื่อง คือ สักยภาพของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี

(4) เกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการปลูกทุเรียนแตกต่างกัน 4 กลุ่ม คือ ไม่เกิน 10 ปี 11-15 ปี 16-20 ปี และมากกว่า 20 ปี มีระดับความต้องการคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ อายุของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่มีอายุเกิน 40 ปี และเรื่องความพร้อมในการทำงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่เป็นผู้ที่มีอุดมการณ์ในการทำงาน และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 จำนวน 1 เรื่อง คือ สักยภาพของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่เป็นผู้ที่มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

2) ความต้องการความรู้ที่ใช้ในการถ่ายทอดแก่เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน

(1) เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน 2 กลุ่ม คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และต่ำกว่า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 และสูงกว่า มีระดับความต้องการความรู้ที่ใช้ในการถ่ายทอดไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

(2) เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตรและที่ไม่ได้เป็นสมาชิก มีระดับความต้องการความรู้ที่ใช้ในการถ่ายทอดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ การปรับปรุงบำรุงดิน

(3) เกษตรกรที่มีรายได้ทั้งหมดจากการจำหน่ายผลทุเรียนในปี พ.ศ.2539 แตกต่างกัน 5 กลุ่ม คือ น้อยกว่า 100,000 บาท 100,001-300,000 บาท 300,001-500,000 บาท 500,001-700,000 บาท และมากกว่า 700,000 บาท มีระดับความต้องการความรู้ที่ใช้ในการถ่ายทอดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ การใช้ปุ๋ย และเรื่องการใช้ฮอร์โมน

(4) เกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการปลูกทุเรียนแตกต่างกัน 4 กลุ่ม คือ ไม่เกิน 10 ปี 11-15 ปี 16-20 ปี และมากกว่า 20 ปี มีระดับความต้องการความรู้ที่ใช้ในการถ่ายทอดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ การผลิตทุเรียนก่อนฤดู

3) ความต้องการวิธีการถ่ายทอดความรู้ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

(1) เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน 2 กลุ่ม คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และต่ำกว่า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 และสูงกว่า มีระดับความต้องการวิธีการถ่ายทอดความรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ การฝึกอบรม

(2) เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตรและที่ไม่ได้เป็นสมาชิก มีระดับความต้องการวิธีการถ่ายทอดความรู้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

(3) เกษตรกรที่มีรายได้ทั้งหมดจากการจำหน่ายผลทุเรียนในปี พ.ศ.2539 แตกต่างกัน 5 กลุ่ม คือ น้อยกว่า 100,000 บาท 100,001-300,000 บาท 300,001-500,000 บาท 500,001-700,000 บาท และมากกว่า 700,000 บาท มีระดับความต้องการวิธีการถ่ายทอดความรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ วิธีการถ่ายทอดความรู้แบบกลุ่ม และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 เรื่อง คือ เรื่องวิธีการถ่ายทอดความรู้แบบรายบุคคล และเรื่องวิธีการถ่ายทอดความรู้ผ่านผู้นำท้องถิ่น

(4) เกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการปลูกทุเรียนแตกต่างกัน 4 กลุ่ม คือ ไม่เกิน 10 ปี 11-15 ปี 16-20 ปี และมากกว่า 20 ปี มีระดับความต้องการวิธีการถ่ายทอดความรู้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4) ความต้องการการบริการและสนับสนุนการผลิตแก่เกษตรกร

(1) เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน 2 กลุ่ม คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และต่ำกว่า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 และสูงกว่า มีระดับความต้องการการบริการและสนับสนุนการผลิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ การติดต่อแหล่งปัจจัยการผลิต การสนับสนุนกับดักแสงไฟ

(2) เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตรและที่ไม่ได้เป็นสมาชิก มีระดับความต้องการการบริการและสนับสนุนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ การสนับสนุนเครื่องสูบน้ำ

(3) เกษตรกรที่มีรายได้ทั้งหมดจากการจำหน่ายผลทุเรียนในปี พ.ศ.2539 แตกต่างกัน 5 กลุ่ม คือ น้อยกว่า 100,000 บาท 100,001-300,000 บาท 300,001-500,000 บาท 500,001-700,000 บาท และมากกว่า 700,000 บาท มีระดับความต้องการการบริการและสนับสนุนการผลิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ การติดต่อแหล่งปัจจัยการผลิต

(4) เกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการปลูกทุเรียนแตกต่างกัน 4 กลุ่ม คือ ไม่เกิน 10 ปี 11-15 ปี 16-20 ปี และมากกว่า 20 ปี มีระดับความต้องการการบริการและสนับสนุนการผลิตไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5.1.5 ผลการทดสอบสมมติฐาน

จากการเปรียบเทียบความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดจันทบุรี ที่มีลักษณะพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสภาพการผลิตทุเรียนของเกษตรกรแตกต่างกัน พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนมีความต้องการต่อการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในเรื่องคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ความรู้ที่ใช้ในการถ่ายทอดแก่เกษตรกร วิธีการถ่ายทอดความรู้ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และการบริการและสนับสนุนการผลิตแก่เกษตรกร ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในบางเรื่อง ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ว่าเกษตรกรมีลักษณะพื้นฐานแตกต่างกันในแต่ละเรื่องดังต่อไปนี้ คือ ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร รายได้ทั้งหมดจากการจำหน่ายผลทุเรียนในปี พ.ศ.2539 ประสบการณ์ในการปลูกทุเรียน มีความต้องการไม่แตกต่างกัน

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตทุเรียนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการผลิตทุเรียนของเกษตรกร สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวางแผนส่งเสริมให้เหมาะสมกับความต้องการของเกษตรกรมากยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงขอเสนอแนะเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาการปลูกทุเรียนในจังหวัดจันทบุรี และเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน

(1) ด้านการผลิต จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรมีปัญหา คือ การระบาดของโรคและแมลง สารเคมีราคาแพง และการขาดแคลนเงินทุน ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรแนะนำส่งเสริมการป้องกันและกำจัดศัตรูทุเรียนโดยวิธีผสมผสาน และควรให้บริการและสนับสนุนปัจจัยการผลิต

(2) ด้านการตลาด จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรมีปัญหา คือ ราคาจำหน่ายตกต่ำ วิธีการจำหน่ายไม่เหมาะสม และขาดสถานที่จำหน่าย ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรแนะนำส่งเสริมการปรับปรุงคุณภาพผลผลิต การถ่ายทอดความรู้เรื่องการตลาด และควรให้บริการและสนับสนุนในการจัดหาสถานที่จำหน่ายผลผลิตให้แก่เกษตรกร

(3) ด้านการส่งเสริม จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรมีปัญหา คือ ขาดการได้รับความรู้ในการผลิตทุเรียน ดังนั้นควรกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรดำเนินการส่งเสริมโดยการถ่ายทอดความรู้ในการผลิตให้แก่เกษตรกรอย่างทั่วถึง และประสานงานด้านส่งเสริมกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

2) ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

(1) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการปลูกทุเรียนควรมีคุณสมบัติ ดังนี้ เป็นชาย อายุตั้งแต่ 31 ปีขึ้นไป ระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือสูงกว่า ภูมิลำเนาอยู่ในภาคตะวันออก มีความรู้และทักษะในการปฏิบัติเกี่ยวกับการปลูกทุเรียน และเรื่องการใช้ปุ๋ย และสารเคมี เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถที่จะถ่ายทอดและให้คำปรึกษาได้ สักยภาพสูงในการปฏิบัติงาน มีมนุษยสัมพันธ์ และเป็นนักประสานที่ดี ความพร้อมในการปฏิบัติงาน และมองการณ์ไกล

(2) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตทุเรียนตามความต้องการของเกษตรกรในเรื่องดังนี้ การผลิตทุเรียนก่อนฤดู ขาวความเคลื่อนไหวด้านการตลาด การช่วยเหลือของเกษตรกร การดูแลรักษาตั้งแต่ออกดอกจนถึงการเก็บเกี่ยว การปรับปรุงบำรุงดิน การป้องกันและกำจัดศัตรูทุเรียนโดยวิธีผสมผสาน การให้น้ำ การปรับปรุงคุณภาพผลผลิต การใช้กับดักแสงไฟและกับดักกาวเหนียว การแปรรูปผลผลิต การบรรจุหีบห่อและการเก็บรักษา การตัดแต่งกิ่ง และการวางระบบน้ำในสวนทุเรียน

(3) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรมีวิธีการถ่ายทอดความรู้ตามความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนด้วยวิธีดังต่อไปนี้ การจัดทำแปลงสาธิต การทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่ และการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเอกสารคำแนะนำ การฝึกอบรม การถ่ายทอดความรู้แบบรายบุคคล และการถ่ายทอดความรู้ทางโทรทัศน์

(4) สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรีและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ควรให้บริการและสนับสนุนการผลิตตามความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน ดังนี้ การสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มป้องกันและกำจัดศัตรูทุเรียนโดยวิธีผสมผสาน การสนับสนุนกับดักแสงไฟ การสนับสนุนกับดักกาวเหนียว และการสนับสนุนให้มีการปลูกทดแทนสวนเก่า นอกจากนี้ควรให้บริการและสนับสนุนการผลิตตามความต้องการของเกษตรกร ได้แก่ การให้บริการประกันราคา การบริการปัจจัยการผลิต การติดต่อตลาดรับซื้อผลผลิต การติดต่อแหล่งความรู้ การบริการความรู้ที่จำเป็น การบริการวิเคราะห์สารพิษตกค้าง การบริการรับรองสวน การบริการวิเคราะห์ดิน-ใบทุเรียนและน้ำ การติดต่อแหล่งสินเชื่อ การติดต่อแหล่งปัจจัยการผลิต การสนับสนุนให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต การสนับสนุนไรต์ว้า การสนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงการผลิตและการ

ตลาด การสนับสนุนให้มีการปรับปรุง/สร้างแหล่งน้ำ การสนับสนุนเครื่องพ่นสารเคมี การสนับสนุนเครื่องสูบน้ำ การสนับสนุนเชื้อราไตรโคเดอร์มา และการสนับสนุนให้มีการทำฝนเทียม ในช่วงฤดูแล้ง

(5) การส่งเสริมและให้บริการความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ แก่เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน ควรจัดเจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่มีคุณสมบัติ ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ ใช้เทคนิควิธีการส่งเสริม และการให้บริการสนับสนุนที่ลักษณะเหมาะสมกับระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร รายได้ และประสบการณ์ของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน

5.2.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการศึกษาความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน ต่อการดำเนินงานส่งเสริมการผลิตทุเรียนก่อนฤดู เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเพิ่มและกระจายรายได้ตลอดทั้งปี

2) ควรทำการศึกษาความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน ต่อการใช้สื่อในงานส่งเสริมการเกษตร เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการใช้สื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของเกษตรกร

3) ควรทำการศึกษาความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน ต่อการดำเนินงานโครงการป้องกันและกำจัดศัตรูทุเรียนโดยวิธีผสมผสาน เพื่อลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการใช้ปัจจัยการผลิต เช่น สารเคมี และส่งเสริมการอนุรักษ์ศัตรูธรรมชาติ รวมทั้งการส่งเสริมการรักษาสภาพแวดล้อม